

Kris Tavernier

Johannes Markus

Lessen van een dienstknecht

Markus

Het evangelie volgens Markus stelt ons de Heer voor als de volmaakte Dienstknecht. Als de door God gezonden Knecht verrichtte Hij Gods werk onder Gods volk. Dit evangelie werd geschreven door de dienaar Johannes Markus, en het bevat ook belangrijk onderwijs voor allen die dienstknechten van God willen zijn en in het voetspoor van de ware Dienstknecht willen treden – om te delen zowel in Zijn verwerping en lijden als in Zijn heerlijkheid en beloning. Het evangelie volgens Markus is dus geschreven door een dienstknecht, en het gaat over dé Dienstknecht; en het bevat ook onderwijs voor dienstknechten.

De naamloze dienstknecht

In heel dit evangelie, dat genoemd wordt ‘het evangelie volgens Markus’, komt zijn naam niet voor. Toch is er voldoende bewijs om aan te nemen dat Johannes, bijgenaamd Markus (Hand. 12:12), de schrijver van dit evangelie is. Johannes was zijn Joodse naam, Markus zijn Romeinse naam. Over zijn auteurschap bestaat een eenduidig getuigenis van de vroege kerkvaders, o.a. Papias (ca. 110 na Chr.), Justinus Martyr (ca. 160 na Chr.), Irenaeus (ca. 180 na Chr.), en Tertullianus (200 na Chr.). Dit getuigenis van Markus’ auteurschap komt uit de verschillende centra van het vroege christendom, nl. Alexandrië, Klein-Azië en Rome.

Het is mooi wanneer een dienstknecht zichzelf zo gering acht, dat zijn naam niet eens genoemd wordt. Een echte dienstknecht richt de aandacht niet op zichzelf, maar op zijn Heer. Hoe staat het met u en met mij? Hebben wij alleen het

verlangen dat onze Heer wordt grootgemaakt, of willen wijzelf ook graag genoemd worden? Als wij goede dienstknechten zijn, moeten wij leren onze eigen eer onbelangrijk te vinden. Dat is een belangrijke les die een goede knecht moet leren. Wij mogen deze les ook leren van Jezus Zelf als de ware Dienstknecht. Het is opmerkelijk in dit evangelie hoezeer de Heer probeert op de achtergrond te blijven. Natuurlijk trad Hij in het openbaar op om Zijn prediking en arbeid te verrichten, dat kon niet anders. Maar wanneer Hem hiervoor eer te beurt viel, dan deed Hij steevast een stap terug.

Zo verbood Hij een melaatse om Hem bekend te maken (1:44). Ook de boze geesten, die Hem kenden, verbood Hij te spreken – hoe treffend hun getuigenis ook was (1:25, 34). Nog talrijke keren verbood Hij mensen om Hem bekend te maken, of probeerde Hij verborgen te blijven (o.a. 3:12, 7:24, 36, 8:30). Dit bevestigt de woorden van Paulus: *‘...die in de gestalte van God zijnde het geen roof geacht heeft God gelijk te zijn, maar Zichzelf ontledigd heeft, de gestalte van een slaaf aannemend, de mensen gelijk wordend. En uiterlijk als een mens bevonden heeft Hij Zichzelf vernederd, gehoorzaam wordend tot de dood, ja, tot de kruisdood. Daarom heeft God Hem ook uitermate verhoogd en Hem de naam geschonken die boven alle naam is’* (Fil. 2:6-9).

Het is haast onmogelijk dat dienstknechten niet genoemd worden. Maar laten zij nooit erop uit zijn, enige eer voor zichzelf te zoeken door middel van hun dienstwerk! Johannes Markus zocht geen eer toen hij dit evangelie schreef, hij bleef liever een naamloze dienaar.

De opofferende dienstknecht

We kunnen iets te weten komen over het leven van Johannes Markus, vóórdat hij als dienstknecht meeging met Barnabas en Saulus (Hand. 12:25). Zijn moeder heette Maria. Over zijn vader weten we niets. Het gezin waaruit Markus kwam woonde in Jeruzalem (vgl. Hand. 13:13), en was kennelijk welgesteld. Zijn moeder Maria bezat een groot huis, want er was ruimte voor veel mensen (Hand. 12:12). Ook had zij slaven, want we lezen over de slavin Rhodé (vs. 13).

Hieruit mogen we afleiden dat Johannes Markus opgroeide in een gegoede familie. Hij had een comfortabel leven. Wellicht mogen we in de betekenis van zijn bijnaam ‘Markus’ (Hand. 12:12, 25), d.i. ‘beschaafd’, een bevestiging zien van het feit dat hij uit een welgestelde familie kwam. Beschaafd betekent dan niet

alleen dat hij goede manieren had, maar dat hij een goed opgeleid man was. Daarvan getuigen ook de intrinsieke kenmerken van zijn evangelie¹.

Enkele verzen verder (vs. 25) lezen we dat Markus meeding met Barnabas en Saulus. Hij liet dus zijn comfortabele leven achter zich en ging mee in het dienstwerk. Het was een groot offer dat Markus bracht. Hij verliet zijn vertrouwde en comfortabele omgeving voor een onzekere en minder comfortabele toekomst. Wat stond hem te wachten? Hoe zou het zijn? Het enige vertrouwde dat hij overhield, was dat zijn oom Barnabas erbij was (Kol. 4:10). Markus was trouwens niet de enige die een offer bracht. Ook zijn moeder bracht een offer, zij moest zijn aanwezigheid voor onbepaalde tijd missen. Offers voor de dienst aan God worden gebracht door heel de familie.

Een dienstknecht van God moet bereid zijn offers te brengen. Het dienen van de Heer kan ons immers veel kosten. Voor Markus bestond dit uit het feit dat hij zijn comfortabele thuis moest achterlaten. Dat hoeft beslist niet het offer van iedere dienstknecht te zijn. Elke dienstknecht zal zijn eigen offers brengen. Dit kan van alles zijn, en daarbij valt een hele opsomming te maken. Het offer dat voor alle dienstknechten gelijk is, is dat zij zich bepaalde zaken ontzeggen om zich toe te wijden aan de dienst van God.

De nederige dienstknecht

Markus ging met Barnabas en Saulus mee naar Antiochië (Hand. 12:25-13:1). De Heilige Geest zond Barnabas en Saulus vervolgens uit, en Markus reisde met hen mee (Hand. 13:2-5). In dit gezelschap fungeerde hij als de helper van de beide anderen. Hij was niet de leider, maar de dienstknecht van degenen met wie hij samenwerkte. We weten niet precies wat zijn aandeel in het werk was; het was zeker niet onbelangrijk. Toch gingen de beide anderen hem voor.

We hebben gezien dat Markus in een welgesteld gezin met slaven was opgegroeid. Hoewel hij waarschijnlijk een vrome Jood was, ook voordat hij christen werd, was hij het thuis toch gewend om bediend te worden. Laten we ervan uitgaan dat hij een goede meester was voor de slaven. Dan had hij nog steeds de plaats van een leidinggevende, die orders uitdeelde. Aangezien zijn vader niet genoemd wordt, toen het ouderlijk huis van Markus een plaats van

¹ De lezer die zich meer hierin wenst te verdiepen kan te rade gaan bij een academisch bijbelcommentaar op het evangelie van Markus.

samenkomen was geworden voor de gelovigen, is het mogelijk dat deze gestorven was. Dat betekent dat Markus een grotere leidinggevende rol had gekregen. Maar nu hijzelf een dienstknecht was geworden, had hij de positie van iemand die anderen diende. Het zal toch wel veel voor Markus betekend hebben, maar hij was ertoe bereid.

Wie een dienstknecht wil zijn, moet bereid zijn anderen te dienen. Hij moet bereid zijn een nederige taak op zich te nemen, en niet meteen een voorname rol willen vervullen. Elisa reisde eerst een tijd mee als de dienstknecht van Elia. Jozua diende eerst Mozes, alvorens hij zelf het volk mocht leiden. David diende eerst Saul, alvorens hij zelf koning werd. *‘Maar wie groot wil worden onder u, zal uw dienaar zijn; en wie onder u de eerste wil zijn, zal aller slaaf zijn’* (Mark. 10:44).

Ook die les mogen we leren van Jezus, de ware Dienstknecht. Het volgende vers – het kernvers van het evangelie volgens Markus – zegt immers: *‘Want ook de Zoon des mensen is niet gekomen om Zich te laten dienen, maar om te dienen en Zijn leven te geven als losprijs voor velen’* (vs. 45). Een dienstknecht moet bereid zijn om – wat anderen beschouwen als – de *laagste* plaats in te nemen. En daarbij moet dan niet de gedachte leven zoals die in de wereld geldt, namelijk op de laagste trede te beginnen om zo snel mogelijk promotie te maken. Nee, we moeten eenvoudig de bereidheid hebben om te dienen op de plaats en in de positie die de Heer ons geeft. Dat is de goede gezindheid. De Heilige Geest had Barnabas en Saulus uitgezonden, en Markus mocht hun helpen. Dat was toen zijn positie; en hij was ertoe bereid. Wat een mooi voorbeeld voor allen die dienstknechten van de Heer willen zijn.

De falende dienstknecht

Nadat Markus een voorbeeldige dienstknecht was geweest, volgde er echter een zwarte bladzijde in zijn leven. Een tijd lang reisde hij mee met Paulus en Barnabas, in Perge echter verliet hij het gezelschap (Hand. 13:13). We weten niet wat zijn beweegredenen waren, en we kunnen maar beter niet ernaar raden. De Bijbel laat het ons niet weten. We mogen wel aannemen dat het een daad van ontrouw en falen was. Dat blijkt uit het vervolg. Wanneer Paulus en Barnabas een tweede reis willen ondernemen, ontstaat er discussie over Markus. Barnabas wil Markus meenemen, Paulus niet (Hand. 15:36-41). Paulus’ argument is dat men beter niet iemand kan meenemen, die de vorige keer het gezelschap had verlaten en niet trouw geweest was in de dienst (vs. 38).

Markus was ontrouw gebleken en zo lijkt zijn verhaal afgesloten te worden. De geschiedenis van Markus eindigt echter niet met zijn falen. Het leven van een dienstknecht hoeft nooit te eindigen met zijn eigen falen. Wat een genade van God en een troost voor ons! Falen wij ook wel eens, dan worden wij geen blijvend nutteloos gereedschap. Maar keren wij terug, dan kunnen wij als betere instrumenten in Zijn dienst worden gebruikt dan voorheen. Wat een genade.

De herstelde dienstknecht

Had Paulus echt gelijk, toen hij Markus niet meer wilde meenemen? Laten we ook daarover maar niet oordelen. Voor Markus pleiten alvast twee zaken. Ten eerste was hij niet langer in Jeruzalem, waarheen hij was terugggegaan toen hij ontrouw werd in de dienst. Nee, hij was kennelijk in Antiochië. Ten tweede is hij wel degelijk met Barnabas meegegaan in het dienstwerk voor de Heer. We kunnen wel zeggen dat Markus vrij snel een nieuw begin wilde maken. In antwoord daarop heeft God hem hersteld in de dienst. Falen wij wel eens, God daarentegen is genadig en trouw.

Voortaan blijkt de herstelde dienstknecht ook een trouwe dienstknecht te zijn. Het zijn nota bene de brieven van Paulus die daarvan getuigen. Paulus noemt Markus zijn medearbeider in de brief aan Filemon (vs. 24). Blijkbaar heeft Markus later toch weer samen met Paulus gediend, en dat nog wel tijdens diens eerste gevangenschap in Rome. Hij wordt voortaan door Paulus aanbevolen (Kol. 4:10), en zelfs erkend als 'van veel nut voor de dienst' (2 Tim. 4:11). Zodanig zelfs dat Paulus, tijdens zijn tweede gevangenschap in Rome, aan Timotheüs vraagt Markus ergens af te halen en mee te nemen.

Behalve dat Markus nog met Paulus heeft gearbeid, heeft hij ook samen met Petrus gediend (1 Petr. 5:13). Petrus schreef zijn eerste brief vanuit Babylon, een naam die hij wellicht als aanduiding voor Rome gebruikte vanwege de vervolgingen die daar plaatsvonden. Petrus is ongetwijfeld een van de voornaamste bronnen van Markus geweest bij het schrijven van zijn evangelie. Dit evangelie is gericht aan christenen uit de heidenen, en mogelijk was het primair bedoeld voor de gelovigen in Rome. Zij hadden veel te lijden, waardoor de neiging tot ontrouw niet ver weg was. Ook daarom wordt Jezus in dit evangelie juist voorgesteld als de lijdende, maar altijd trouwe Knecht. Markus besteedt veel aandacht – bijna de helft van zijn evangelie – aan de zgn. lijdensweek.

De voorbeeldige dienstknecht

Wat moet het dan wel voor Markus zijn geweest dit evangelie met betrekking tot de volmaakte Dienstknecht te mogen optekenen. Een dienstknecht die zelf had gefaald, mocht schrijven over de Dienstknecht Die nooit gefaald heeft. Wat een genade van God! Hij die ontrouw was geweest, werd door dé Dienstknecht – Jezus Christus – weer aangenomen tot dienstbetoon, meer dan hij vóór zijn falen ooit had kunnen dienen!

In alles is Johannes Markus een voorbeeld voor gelovigen die vandaag dienstknechten van de Heer Jezus willen zijn. Hij zocht niet zijn eigen eer, hij was nederig en hij bracht de nodige offers. Zijn falen in de dienst moeten wij niet volgen, maar wel zijn herstel, het feit dat hij weer opnieuw begonnen is. Met hernieuwde toewijding heeft hij vervolgens als een trouwe knecht zijn taak vervuld.

